

І. К. Гришко,

аспірантка Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, м. Харків, Україна,
e-mail: ira2909ira@ukr.net

СУДОВІ ЕКСПЕРТИЗИ У СТРУКТУРІ ТАКТИЧНИХ ОПЕРАЦІЙ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ САМОВІЛЬНОГО ЗАЙНЯТТЯ ЗЕМЕЛЬНОЇ ДІЛЯНКИ ТА САМОВІЛЬНОГО БУДІВНИЦТВА

Анотація. Проаналізовано наукові підходи до проблем призначення та проведення судових експертиз, висловлено авторське бачення цієї проблеми. Запропоновано розглядати судові експертизи як складову у структурі тактичних операцій та спосіб оптимізації розслідування зазначеного кримінального правопорушення.

Ключові слова: тактичні операції, самовільне зайняття земельної ділянки та самовільне будівництво, судові експертизи, слідчі дії.

Abstract. The article is dedicated to study of the place of forensic examinations in the structure of tactical operations while investigation of unauthorized occupation of land and unauthorized construction. The analysis of scientific approaches to the problems of appointment and carrying out of forensic examinations is carried out, the author's vision of this problem is outlined. It's proposed to consider forensic examinations as an integral part of the structure of tactical operations and a way to optimize investigation of this criminal offense.

Keywords: tactical operations, unauthorized occupation of land and unauthorized construction, forensic examinations, investigative actions.

Аннотация. Проанализированы научные подходы к проблемам назначения и проведения судебных экспертиз, высказано авторское видение этой проблемы. Предложено рассматривать судебные экспертизы как составляющую часть структуры тактических операций и способ оптимизации расследования указанного уголовного преступления.

Ключевые слова: тактические операции, самовольное занятие земельного участка и самовольное строительство, судебные экспертизы, следственные действия.

Сучасні тенденції криміналістики вирізняються зверненням до комплексних підходів, розробки та пропонування надійних засобів протидії злочинності. У цьому сенсі тактичні операції як засоби криміналістичної тактики визначають найбільш доцільну послідовність проведення слідчих дій, оперативно-розшукових, організаційно-технічних заходів, а також їх черговість та порядок, оскільки призначення тактичних операцій — сприяння оптимізації розкриття й розслідування злочинів [1, с. 289]. Водночас процес пізнавальної діяльності слідчого, який вирізняється складністю, спрямований на з'ясування обставин злочинної події, викриття винних осіб та встановлення справедливого покарання останнім, неможливо здійснити повною мірою ефективно, без проведення судових експертиз.

На підтвердження слід зазначити, що судова експертиза забезпечує отримання нових і перевірку наявних доказів, дає змогу залучати до процесу доказування фактичні дані, отримані з використанням спеціальних знань,

надає можливість перевірити достовірність фактів, встановлених іншими засобами доказування, дає змогу за слідами-відображеннями вирішувати проблему ототожнення осіб та інших матеріальних об'єктів, встановлювати їх стан і властивості та ін. [2, с. 83]. Адже судова експертиза — це процесуальна дія, яка полягає в дослідженні експертом за дорученням слідчого судді чи суду, наданим за клопотанням сторони кримінального провадження, речових доказів, матеріалів, інших об'єктів, осіб з метою встановлення фактичних даних та обставин, що мають значення для кримінального провадження [3, с. 422].

Більше того, для успішного здійснення фундаментальних напрацювань і комплексних розробок тактичних операцій як засобів розслідування самовільного зайняття земельної ділянки та самовільного будівництва існують певні труднощі. Ідеться, передусім, про недостатню наукову розробленість визначення місця судових експертиз у структурі тактичних операцій під час розслідування зазначених кримінальних правопорушень.

На сьогодні така проблематика є актуальною, адже серед усіх порушень земельного законодавства значна частка припадає саме на самовільне зайняття земельної ділянки та самовільне будівництво, які складають більше половини в структурі всіх правопорушень у сфері земельних відносин. Такі кримінальні правопорушення завдають великих збитків державі, порушуючи майнові та інші права законних власників та користувачів відповідних земельних ділянок [4, с. 6].

Досліджуючи процес розслідування самовільного зайняття земельної ділянки та самовільного будівництва, слід зазначити, що тактичні операції повинні бути максимально прив'язані до типових слідчих ситуацій і виходити із конкретних тактичних завдань, що стоять перед слідчим [5, с. 193]. Крім того, під час планування та проведення тактичних операцій потрібно враховувати слідчу ситуацію, яка склалася на певний момент розслідування. Аналіз слідчих ситуацій свідчить, що в кожній із них передбачено застосування різноманітних тактичних операцій, а необхідність їх планування та проведення зумовлена наявністю доказової й орієнтовної інформації. Слідча ситуація, що виникла в процесі розслідування, вимагає певного комплексу слідчих та організаційних дій та оперативно-розшукових заходів [6, с. 84].

Водночас призначення судової експертизи залежить від характеру слідчої ситуації, що виникла під час розслідування самовільного зайняття земельної ділянки та самовільного будівництва. У спеціальній літературі зазначено, що у кожній типовій слідчій ситуації виникають завдання, які необхідно вирішити за допомогою відповідних їм комплексів слідчих дій та інших заходів, серед яких — призначення судових експертиз. Специфіка

розслідування самовільного зайняття земельної ділянки та самовільного будівництва вимагає проведення будівельно-технічної експертизи [7, с. 242—243].

Зазначене є цілком доречним, адже найбільш типовим видом експертизи у методиці розслідування самовільного зайняття земельної ділянки та самовільного будівництва є судова будівельно-технічна експертиза. Завдання, які вона вирішує, можна умовно поділити на чотири категорії: 1) дослідження об'єктів нерухомості, будівельних матеріалів, конструкцій і відповідних документів; 2) розподіл земель та визначення порядку користування земельними ділянками; 3) визначення оціночної вартості будівельних об'єктів та споруд; 4) оцінка земельних ділянок. Водночас, призначають також окремі види інженерно-технічних експертиз (земельнотехнічна і будівельно-оціночна) та ґрунтознавчу експертизу, оскільки їхнє проведення є найбільш притаманним для розслідування цього виду кримінального правопорушення [8, с. 107—108].

На наш погляд, призначення та проведення судових експертиз під час розслідування самовільного зайняття земельної ділянки та самовільного будівництва не обмежується зазначеними видами. Специфіка цього кримінального правопорушення передбачає призначення технічної експертизи документів, адже нерідко виникають сумніви у достовірності підписів, які засвідчують право володіння, розпорядження земельною ділянкою або факту законності будівельної споруди. У цьому аспекті технічну експертизу документів проводять із метою встановлення: 1) давності виготовлення документів; 2) послідовності нанесення реквізитів документа; 3) способу виготовлення документів; 4) підтвердження факту, травлення, виправлення та ін.

Отже, судові експертизи (поряд із слідчими діями) займають одну з ключових ланок у структурі тактичних операцій, адже їхні рекомендації мають вагомий вплив на удосконалення розслідування зазначеного кримінального правопорушення. Тому подальше дослідження призначення та проведення судових експертиз у тактичних операціях під час розслідування самовільного зайняття земельної ділянки та самовільного будівництва є перспективним напрямом оптимізації цього процесу.

Список використаних джерел

1. Шепітько В. Ю. Використання тактичних операцій у слідчій діяльності: теоретико-прикладні проблеми. Вибрані твори. Харків : Апостіль, 2010. 576 с.
2. Авдєєва Г. К. Проблеми використання спеціальних знань у змагальному кримінальному судочинстві України // Протидія злочинності: теорія та практика : мат-ли VII Всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 19.10.2016). Київ, 2016. С. 83—87.
3. Шепітько В. Ю., Журавель В. А., Коновалова В. О. та ін. Криміналістика: підручник : у 2 т. Т. 1 / за ред. В. Ю. Шепітька. Харків : Право, 2019. 450 с.
4. Марченко М. Ю. Запобігання самовільному зайняттю земельної ділянки та самовільному будівництву : монографія. Харків : Кроссрод, 2014. 210 с.
5. Журавель В. А. Тактичні операції в системі криміналістичних засобів протидії злочинності. Вибрані твори. Харків : Апостіль, 2016. С. 186—193.
6. Шевчук В. М. Формування тактичних операцій у криміналістиці: актуальні проблеми сьогодення // Проблеми законності: респ. міжвід. наук. зб. Харків: Нац. юрид. акад. України, 2004. С. 83—89.
7. Дякін Я. О. Типові версії у справах про злочини в сфері земельних відносин // Форум права. 2011. № 4. С. 240—246.
8. Татарин Н. М., Пряхін Є. В. Методика розслідування самовільного зайняття земельної ділянки та самовільного будівництва : монографія. Львів : ЛДУВС, 2019. 192 с.

І. В. Губанова,

завідувач сектору ННЦ «ІСФМ ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса», м. Харків, Україна,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7981-0545>, e-mail: irinarybalchenko1999@gmail.com

ЩОДО ПИТАНЬ КОМПЛЕКСНОГО АНАЛІЗУ ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ЕКСПЕРТИЗ

Анотація. У період пандемії, спричиненої коронавірусною інфекцією COVID-19, відчутними стали такі економічні явища, як банкрутство, ліквідація, неплатоспроможність підприємств, тому особливу увагу необхідно приділяти аналізу фінансового стану підприємства.

Ключові слова: фінансовий стан; фінансовий аналіз; судова економічна експертиза.

Abstract. While pandemic caused by the coronavirus infection COVID-19, such economic phenomena as bankruptcy, liquidation, insolvency of enterprises became noticeable, so special attention should be paid to the analysis of financial enterprise condition.

Keywords: financial condition; financial analysis; forensic economic analysis.

Аннотация. В период пандемии, вызванной короновирусной инфекцией COVID-19, стали ощутимыми такие экономические процессы, как банкротства, ликвидация, неплатёжеспособность предприятия, поэтому особое

внимание необходимо уделять анализу финансового состояния предприятия.

Ключевые слова: финансовое состояние; финансовый анализ; судебная экономическая экспертиза.

На сьогодні фінансовий аналіз є особливо актуальним, оскільки вивчає сукупність фінансових ресурсів, яка характеризується визначеною системою показників їх наявності, розміщення та використання [1, с.15]. Крім того, фінансовий аналіз — це система знань про методи й організаційні форми його проведення.

Отже, фінансовий аналіз полягає не лише у дослідженні фінансових ресурсів та їх потоків, а й методики їх аналізу та оцінки.

Фінансовий аналіз оцінює систему способів накопичення, опрацювання, трансформації та використання інформації фінансового характеру з метою забезпечення життєдіяльності господарюючого суб'єкта в несприятливих ринкових умовах і загостренні конкуренції [2].